

28

STU

2024

PRIČE

OBITELJSKA I RODBINSKA MREŽA U POPULARNOJ GLAZBI (6)

Runda za nekrvno srodstvo i daleke rođake

VALENTINA SERTIĆ

Kamo dalje, rođače? / Ilustracija:
Hrvoje Dešić

SHARE

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

ŠIMA JOVANOVAČ

VATROGASCI

IVO FABIJAN MRVELJ

8 MIN ČITANJA

Prikazi svojte i rodbine u popularnim pjesmama naše diskografije, od uspavane snahe do pijanog zeta

Bliže se božićni blagdani. Pale se lampice i veliki popusti. Vrijeme je da za svečani stol stereotipnih prikaza sjednu i najdraži daleki rođaci. Nakon priča o majkama, očevima, sinovima i kćerima, braći i sestrama, bakama i djedovima, slažemo jednu o svojti. Što nam popularna kultura može reći o tome kako vidimo stričeve, tetke, sestrične i šogore? Miješaju li se svaka svekrva i punica u život svojoj snahi, odnosno zetu? Je li svaki stric pomalo dalek i hladan? Ima li u obitelji netko da ne pije?

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Odgovore na ta pitanja pokušala sam pronaći analizirajući pedesetak autorskih pjesmama, koje u svom naslovu sadrže neki od naziva za člana šire rodbine, a nastale su u posljednjih sedamdesetak godina u nekom od žanrova hrvatske popularne glazbe. Ovog puta korpus je malen, što upućuje na to da nam rođaci nisu zanimljivi koliko i članovi uže obitelji. Vrijedna iznimka je tek punica koja se izborila za prvo mjesto među najbližima, a koju vjerno prati zet. U njihovoj sjeni su ostali stričevi, strine, ujaci, ujne, tetke, tetci, bratići, unuci, pa čak i svekar i svekrva.

U pjesmama punica vodi, a slijedi zet
/ Ilustracija: Hrvoje Dešić

U obzir smo uzeli i regionalne inačice rodbinskih titula, kao što su *dundo* i *nevjesta*, no one su u rijetkim

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

pjesmama označavale lica iz rodoslovnog stabla. Sličan je slučaj bio i s imenicom *prijatelji*, odnosno *prija* i *prika*. Iako u ovom kontekstu ona označava roditelje bračnog supružnika, to nije prvo značenje koje će vam pasti na pamet. Neki su izrazi, pak, posve nestali iz upotrebe. Kako današnje obitelji najčešće čine samo roditelji i djeca, tako rijetki znaju nazive za određene rodbinske odnose. Tko su svastika, jetrva i tašta, pogodit će samo iskusni natjecatelji na pub kvizovima.

SPI, SNEHA, SPI

Kao i u prethodnim analizama, prednost se daje najstarijim pjesmama. Jedna od prvih pronađenih je “Sneha” (V. Tumpa) koju je 1971. godine snimio ansambl **Veseli dečki** iz Vrankovca. “Sneha” se oslanja na poznati prizor u kojem svekrva u zoru budi „lijenu“ snahu, preuzet iz narodnih pjesama. Taj

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

ćemo prizor kasnije zateći i u tamburaškoj pjesmi “Kad svekrva budi snaju” (H. Zovko) te u “Svekra il’ punica” (D. Halužan). U sve tri pjesme početak je isti: sviće, a snaha bezbrižno spava, dok je brižna svekrva budi s popisom radnih zadataka. Daljnji razvoj događaja ide od drskog odbijanja svekrvine naredbe i, posljedično, obiteljskog nasilja, do mirne rasprave o jazu među generacijama te mirenja sa spoznajom da su svekrva i punica u mnogočemu slične.

Drugi kontekst u kojem se spominje snaha odnosi se na razdoblje prije početka suživota s muževom obitelji, dok je još kandidatkinja za sinovu ženu. U tom razdoblju, međutim, češće se naglašava konkurencija među zetovima nego među snahama. Niz pjesama podsjeća na to da je za sretnu ženidbu ponekad potrebna marketinška kampanja. Neki od naslovnih slogana su “Ja sam zet skoro za pet” (D. Mucalo), “Svaka mati tila bi da sam njezin zet” (G. Kovačević) i “Mafiozo zet” (B. Slivar) –

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

za one koji žele otkloniti svaku sumnju u svoju odanost obitelji ili dokazati da su idealni partneri čak i za najzahtjevnije obiteljske poslove.

Mucalo Ja sam zet skor...

Popularni su i zetovi koji, oženivši djevojku iz drugog kraja, stječu novi regionalni identitet: podravski, dalmatinski, lički, zagorski i slično. Ipak, marketinška kampanja ne uspijeva uvijek. Ponekad zet ostane nesuđeni (pr. “Nesujeni zet”, V. Juretić), što se nerijetko pokaže kao sretnija sudbina. Taj zaključak temeljim na prikupljenim žalbama.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Nekad se na zeta žali punica, kao u pjesmi “Žalila se punica” (F. Boroš), ali češće zet iznosi svoje pritužbe na punicu. Ponekad se osjeća kao da je oženio dvije punice, a ne jednu kćer. U pjesmi “Imam ženu i punicu” (P. Lendić), zet izražava frustraciju tvrdeći da umjesto jednog zla, sada ima dva, pri čemu obje od njega traže samo novac.

S druge strane, punica u pjesmi “Punica” (M. Medak) optužuje zeta da vara njezino dijete i po birtijama dangubi, što kod tasta (ili svekra) budi neočekivano suosjećanje. Punac je općenito puno popustljiviji od svoje ženske polovice. Očajni **Vatrogasci** punicu mole da kći uzme nazad, dok **Šima Jovanovac** uživa naklonost ženine majke jer joj je iznio „đubre iz avlije“. To je vjerojatno najsnažnija metafora za brak koju sam čula još od Mussolinijeve „zakopali smo trulu strvinu slobode“.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

ŠOKAČKA POSLA & San...

“Punica sapunica” (S. Čebrajec) kao metaforu za zajednički život, pak, nudi sapunicu, u kojoj je zet negativac, a ona glavna glumica. Izvođači pjesama “Punica il mama” (Z. Nedeljko) i “Zet” (Ž. Kuvedžić) toj su temi pristupili sa zavidnom dozom ironije. Stihovi poput „Mi smo kakti blizanci, spominjaju se žene“ i „Uvik kad si spiše, dobro sve nasmije, kud ga kćeri nisi dovela i prije“ čine ove dvije pjesme ozbiljnim kandidatima za najduhovitije prikaze zamršenih obiteljskih odnosa.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

STRIČE IVANE, OPET SU NAS NAPALI

Stričevi su među popularnijim članovima rodbine, često prikazani kao uzorni očinski likovi s teškim životnim pričama, koji su „umrli muški“. Neki od najpoznatijih primjera uključuju pjesme “Stric Mata” (D. Bičanić), “Moj stric Mijo” (M. Petrović) i “Striče, Ivane” (I. Mrvelj). Ujaci nisu daleko od toga. Međutim te figure imaju i svoju mračnu stranu, a najdalje u njezinom oslikavanju otišao je “Stric Fritz” benda **Rašpa**, provokativan portret moralno upitnog lika koji utjelovljuje licemjerje, manipulaciju i pokvarenost u društvu. Njemu je sličan i stric s dva zuba iz “Stričeve kobasice” (Vojko V).

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Vojko V - Stričeva Koba...

S druge strane, strine su češće prikazane kao stroge, neustrašive i lagano prijeteće figure, a ne kao ideali ženstvenosti. Takve osobine posebno su istaknute u pjesmama “Strina” (S. Pavlović) i “Strina Bara” (Ž. Pavičić). Najbliže idealu ženstvenosti dolazi prija (pr. “Igra prija”, D. Bičanić). Tetke, ili češće tete, odavno su se oslobodile tradicionalnih obiteljskih stereotipa i proširile svoj utjecaj na brojne aspekte svakodnevice, od trgovine i birokracije do javnih toaleta.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Kroz sličnu evoluciju prošli su dundo, barba i čiča, no teta se ipak istaknula kao raznovrsniji i složeniji lik. Dok su oni gotovo uvijek povezani s nostalgijom, mudrošću ili oporim humorom starijih generacija, teta se istaknula svojom prilagodljivošću, ostavivši trag u različitim fazama života.

Začudo, osim nekoliko hip-hop brojeva, u ovom ograničenom korpusu gotovo da nema pjesama u kojima su stric, tetka ili drugi članovi obitelji prikazani kao put do zaposlenja, a možda i nečeg boljeg. Ta bi praznina, u teoriji, trebala privući glazbenike sklone subverziji, ali to nije potvrđeno ovim istraživanjem. Stoga titulu najsubverzivnijeg zadržava **Ivo Fabijan Mrvelj** sa svojim dobrim stricem, koji je navodno bio ustaša.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

JABUKA JE BLIZU STABLA PALA

Pjesme o unucima rijetka su pojava, a one koje postoje najčešće se vežu uz svatovski kontekst i govore o svojevrsnim nasljednicima obiteljskog karakternog blaga. Ipak, jedna se posebno ističe – “Vnuku si je dedek gledel” (J. Harapin) iz 1971. godine. Ova nježna pjesma prati djedove misli

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

dok, promatrajući unuku, razmišlja o svom životu. Usput, suptilno provlači i domoljubnu poruku kroz stih: „Za slobodu rodne grude mi nismo žalili trude, da bi tebi vnuka lepše bilo“. Kako pjesma prenosi tok misli, tako izričaj ne poprima pasivno-agresivni ton.

U pjesmama nisu zaboravljeni ni šogori (pr. “Ej šogore, šogore”, G. Ivanović i Ž. Lončarić), ali većina ostalih članova šire obitelji jest. Tek rijetki primjeri iskaču, poput “Ujac i netjak” (J. Pekas) te “Svekar” (H. Marjanović i D. Miletić), gdje predatorska muška figura možda nije rodbina, ali je svakako dio obiteljske drame.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Posljednji nastavak serijala Obiteljska i rodbinska mreža u popularnoj glazbi potvrđuje nezapisanu pretpostavku da su pjesme o članovima obitelji i rodbine često vezane uz narodne tradicije, čime su prirodno povezane sa svadbama i regionalnim festivalima kao što su Festival kajkavske popevke, Zlatne žice Slavonije te Melodije Istre i Kvarnera. U tim pjesmama, uz obilje ljubavi, teku i vino i ljuta rakija.

Također, ponovno se naglašavaju razlike u prikazu ženskih i muških

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

likova, kako u kvantiteti, tako i u složenosti, što je izravna posljedica činjenice da su tekstove naše pop pjesmarice većinom pisali muškarci. Nadalje, iako mnoge teme nisu došle do izražaja, pojedine pjesme uspjele su iznenaditi, prelazeći granice izričaja nametnutog popularnom glazbom. Neke od njih nastale su izvan očekivanih alternativnih žanrova koji se tradicionalno povezuju s buntom, što ih čini još zanimljivijima.

Ovim člancima obuhvaćene mogle bi se ugrubo podijeliti na dvije

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

kategorije: one koje slave inspirativne mentorske figure i one koje tematiziraju generacijski jaz. To ukazuje na to da članovi obitelji često postaju simboli svoje generacije, neizbježno preuzimajući njezine stereotipne karakteristike. Iz tog ugla obitelj se može promatrati kao „sistem“ u malom – nešto što treba poštovati, ali i protiv čega se valja pobuniti. Na kraju krajeva najbolji od svake generacije uvijek i jesu.

Ovaj je tekst financiran od strane Agencije za elektroničke medije, putem projekta poticanja novinarske izvrsnosti.

SHARE

20h | Mala
dvorana Lisinski

9.12. 2024. GDJE JE NESTAO
ČOVJEK?

Cantus Ansambli + Ansambli Icarus
DIREKTOR:
Berislav Šipuš
PROGRAM:
Fabio Cifariello Ciard
Branimir Pofuk, novinar

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Moglo bi Vas zanimati

28	STU	IZVJEŠTAJ
----	-----	-----------

Samo sedam dana
nakon izlaska
albuma Sjena
napunio Vintage
Industrial Bar

28	STU	IZVJEŠTAJ
----	-----	-----------

Doomscrolling:
SEZ@MMV

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Vijesti

VIJESTI

OGLASNA PLOČA

DAJ 5

CESARICA

Događanja

Slušaj & Gledaj

REPLAY

PODCAST

VIDEO PRIČE

RECORDING +

SCORE

TJEDNI GRAMOFON

Čitaj

INTERVJU

IZVJEŠTAJ

RECENZIJA

PRIČE

KOLUMNJE

DIGITAL & BIZ

RETROSPEKTIVA

Kontakt

IMPRESSUM

PRAVILA

PRIVATNOSTI

POSTANI

SURADNIK

CANTUS D.O.O.

BARUNA TRENKA 5

10000 ZAGREB

HRVATSKA

GLAZBA@GLAZBA.HR

+385 14825360

CRAFTED BY

EUROART93

NA VRH

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE